

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ,
СПОРТУ І ЗДОРОВ'Я

Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

2024 р.

УДК 37.016:613]:005.745
0-72

Матеріали VI Міжнародного симпозиуму «Освіта і здоров'я підрастаючого покоління»: Зб. наук. Праць / За ред. Білик В.Г. Вип. 6. К.: Алатон, 2024. 227 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Андрущенко Віктор Петрович – ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, академік НАПН України, Член кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор.

Тимошенко Олексій Валерійович – декан факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Білик Валентина Григорівна – завідувачка кафедри здоров'язбережувальної освіти та фізичної рекреації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

ISBN 978-617-7834-38-9

© Редакційна колегія, 2024
© Автори статей, 2024
© Видавництво «Алатон», 2024

ВІДМІННОСТІ В РУХОВІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗАЛЕЖНО ВІД БІОЛОГІЧНИХ І СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ

Кузьменко Олександр Петрович

кандидат біологічних наук, доцент кафедри здоров'язбережувальної освіти та фізичної рекреації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Заруба Павло Олександрович

студент 2 курсу магістратури спеціальності Середня освіта «Здоров'я людини», УДУ імені Михайла Драгоманова.

Чепурний Владислав В'ячеславович

Директор департаменту безпеки в ТОВ «Нова пошта»

Всесвітня організація охорони здоров'я вважає сприяння фізичній активності дітей та підлітків одним із своїх пріоритетів для покращення загального здоров'я шляхом зниження надмірної ваги та ожиріння в ранньому віці, а отже, зниження ризику цієї патології в підлітковому та дорослому віці [1, 2]. Рекомендації встановлюють, що діти та підлітки займаються середньою фізичною активністю середньої та інтенсивної тривалістю 60 хвилин на день. Проте 80% підлітків у всьому світі не дотримуються цієї рекомендації [3]. В Україні ситуація не інша, лише кожна п'ята дитина є фізично активною [4].

Щоб вирішити цю проблему, необхідно вивчити фактори, пов'язані з регулярною фізичною активністю. Однією з них є рухова компетентність (РК), яка разом із фізичною підготовленістю та сприйняттям компетентності формує механізм, що впливає на розвиток фізичної активності в дитинстві. РК вважається функціональним виконанням, тобто успішно справляється з вирішенням рухових завдань. У цьому контексті РК є інтегральним поняттям, що розглядає поведінку під час вирішення рухового завдання. РК є латентною конструкцією; вона не може бути безпосередньо спостережена і відображається через успішне виконання конкретних рухових завдань.

Ці спостережувані рухові завдання відповідають основним руховим навичкам, які вважаються основними вимогами або «будівельними блоками» для виконання складніших рухів протягом життя. З огляду на функціональність основних рухових навичок, їх зазвичай класифікують як навички стабільності (наприклад, рівновагу), пересування (наприклад, стрибки або біг) і маніпуляції

(наприклад, кидання та ловля) [5]. Ці навички розвиваються в дитинстві та є основою для навчання конкретним руховим навичкам, тому їх набуття необхідно заохочувати з раннього віку, щоб вони закріплювалися та зміцнювалися з роками. Таким чином, це вважається однією з головних цілей фізичного виховання як шкільного предмету і одним із фундаментальних стовпів для розвитку фізичної грамотності [6].

Важливість сприяння розвитку РК у ранньому віці ґрунтується на доказах переваг, пов'язаних із придбанням і підтримкою рекомендованих рівнів фізичної активності. Існують докази позитивного зв'язку між РК і результатами здоров'я, добробуту та розвитку, таких як здорова вага, вищий рівень самооцінки, кардіореспіраторної та м'язової придатності, зниження адинамії, а також покращення когнітивного розвитку, виконавчих функцій, підготовки до школи та академічної успішності [7, 8]. Усі ці переваги підкреслюють актуальність РК у всебічному розвитку дитини, тому її популяризація на всіх етапах дитинства є важливою.

РК не розвивається спонтанно, його потрібно навчитися. На його розвиток впливає низка корелятивів, як біологічних, так і соціокультурних, причому стать, вік і вага є найбільш значущими біологічними факторами, тоді як соціально-економічний рівень є соціальним фактором, на який найбільше звертають увагу.

Аналіз рухових показників за статтю показав відмінності в діяльності, де хлопчики демонструють вищий рівень РК, ніж дівчата. Стосовно віку, хоча його збільшення позитивно пов'язане з РК, слід зазначити, що воно пов'язане не лише з аспектом дорослішання, а й з досвідом і взаємодією, які

діти мають з оточенням. З точки зору статусу ваги, його роль є переконливим доказом негативного зв'язку з РК, який зароджується у дошкільнят і закріплюється в учнів початкової школи, де діти з надмірною вагою мають більші труднощі з руховими завданнями, ніж у дітей з нормальною вагою.

Таким чином є важливим урахування біологічних і соціокультурних особливостей у розвитку РК, підкреслюючи відмінності, які існують в одній групі учнів початкових класів. Як біологічний фактор стать корелює у РК, переважно в об'єктному контролі, де під-

тверджується, що у хлопчиків вищі бали, ніж у дівчат. Зростання віку також корелює з дитячою РК. Крім того, статус ваги є ще одним важливим визначальним фактором у виконанні рухових завдань, представляючи негативний зв'язок РК у дітей із надмірною вагою та ожирінням. Соціокультурні чинники, особливо соціально-економічний рівень, є іншими важливими характеристиками процесу розвитку РК, де нерівності з'являються відповідно до рівня вразливості учнів та дітей із сімей з обмеженими можливостями.

Список використаних джерел

1. World Health Organization . Global Action Plan on Physical Activity 2018–2030: More Active People for a Healthier World: At-a-Glance. World Health Organization; Washington, DC, USA: 2018.
2. Telama R., Yang X., Viikari J., Välimäki I., Wanne O., Raitakari O. Physical activity from childhood to adulthood: A 21-year tracking study. *Am. J. Prev. Med.* 2005; 28: 267–273. doi: 10.1016/j.amepre.2004.12.003.
3. Hallal P.C., Andersen L.B., Bull F.C., Guthold R., Haskell W., Ekelund U. Global physical activity levels: Surveillance progress, pitfalls, and prospects. *Lancet.* 2012; 380: 247–257. doi: 10.1016/S0140-6736(12)60646-1.
4. Помещикова І.П., Чуча Ю. І., Ломан С.Л. Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор одноборств у закладах вищої освіти. 2020 с. 124-128.
5. Gallahue D.L., Ozmun J.C., Goodway J.D. *Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults.* 7th ed. McGraw-Hill; New York, NY, USA: 2012.
6. Herrmann C., Heim C., Seelig H. Construct and correlates of basic motor competencies in primary school-aged children. *J. Sport Health Sci.* 2019;8:63–70. doi: 10.1016/j.jshs.2017.04.002.
7. Okely A.D., Booth M.L., Patterson J.W. Relationship of Cardiorespiratory Endurance to Fundamental Movement Skill Proficiency among Adolescents. *Pediatr. Exerc. Sci.* 2001;13:380–391. doi: 10.1123/pes.13.4.380.
8. Schmidt M., Egger F., Benzing V., Jäger K., Conzelmann A., Roebbers C.M., Pesce C. Disentangling the relationship between children's motor ability, executive function and academic achievement. *PLoS ONE.* 2017;12:e0182845. doi: 10.1371

ХАРАКТЕРИСТИКИ БУЛІНГА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Кузьменко Олександр Петрович

кандидат біологічних наук, доцент кафедри здоров'язбережувальної освіти та фізичної рекреації Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Зімніков Володимир Олегович

студент 2 курсу магістратури спеціальності Середня освіта «Здоров'я людини», Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Лисаков Юрій Вікторович

фізична особа приватний підприємець

Булінг класифікований ВООЗ як серйозна проблема громадського здоров'я, що збільшує ризик поганого здоров'я, соціальних і освітніх негараздів у дитинстві та підлітковому віці [1]. Характеризується повторюваною віктимізацією в рамках незбалансо-

ваних владних відносин, цькуванням, частот і рівнів агресії, починаючи від образ до фізичного, вербального та соціального насильства. Динаміка в таких стосунках консолідується повторними та тривалими епізодами цькування: хулігани накопичують